

Leivän reitti – maaseutulähtöisen ympäristökasvatuksen kehittämistyö Elonkierrossa

Hannele Siltala / MTT (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus)
Ympäristöntutkimus, 31600 Jokioinen, hannele.siltala@mtt.fi

Pysyvät muutokset asenteissa kohti ympäristövastuullisuutta ja kestävämpää elämäntapaa alkavat kehittyä jo lapsuudessa. Merkittävä osa kulutusvalinnoista liittyy ruokaan. Kehittyäkseen ympäristövastuullisiksi kuluttajiksi lasten ja nuorten on tärkeä ymmärtää, mistä ruoka tulee pöytään ja miten ruoantuotanto liittyy ympäristöön. Ruoantuotannon elinkaaren tarkastelun kautta lapset alkavat pienestä pitäen ymmärtää, kuinka omilla kulutusvalinnoillaan ja elämäntavallaan voi omalta osaltaan toimia ympäristön hyväksi. Myös ajankohtaiset ruoan laatuun ja alkuperään liittyvät kysymykset lisäävät maaseutulähtöisen ympäristökasvatuksen tärkeyttä.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut kehittää Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) yhdessä sijaitsevaa maatalouden esittelypuisto Elonkiertoa ympäristökasvatuksen osalta. Tutkimuksen rahoittajana on ollut MTT:n lisäksi ympäristöministeriö sekä Kordelinin säätiö. Elonkierto-puisto ja maaseutu yleensäkin tarjoavat hyvän toimintakentän ja oppimisympäristön ympäristökasvatukselle. Tutkimuksen päätavoitteena on ollut kokonaisvaltaista ja kokemuksellista oppimista sekä kestäväen elämäntavan kehittymistä tukevan *maatalousaiheisen ympäristökasvatuksen toimintamallin* laatiminen.

Toimintamallin sisällön laatiminen ja täydentäminen on toteutettu toimintatutkimuksen avulla suunnittelun, toteuttamisen, havainnoinnin, arvioinnin sekä uudelleensuunnittelun syklinä. Teoreettisen viitekehyksen lisäksi suunnittelun pohjana on ollut tiivis yhteistyö paikallisten opettajien ja oppilaiden kanssa. Tutkimuksen aikana on suunniteltu ja toteutettu ala-asteen opetukseen integroidut kolme projektia, jotka tarjoavat oppilaille mahdollisuuden itse tekemällä ja kokemalla parantaa tietämystään ruoantuotannon ja ympäristön vuorovaikutussuhteista.

Projektien toteuttamisen aikana kerätty tutkimusaineisto on laaja ja se on kerätty monista eri lähteistä ja eri menetelmillä: haastattelemalla oppilaita, opettajia ja muita toimijoita, tutkimalla oppimateriaaleja, observoimalla toimintaa sekä keräämällä oppilaiden ainekirjoituksia ja käsittekarttoja. Kolmesta projektista keräämäni aineiston runsauden vuoksi olen rajannut tämän tutkimuksen käsittämään ainoastaan leipäprojektin, jossa 5.-6.-luokkalaisten tutustui oman toiminnan kautta viljan reittiin pellolta pöytään. Oppilaat muun muassa kylvivät ja puivat oman pellon, jauhattivat jyvät myllyllä sekä leipoivat jauhoista sämpylöitä.

Tutkimuksen tuloksena on esitetty maatalousaiheisen ympäristökasvatuksen toimintamalli kahden käsittekartan muodossa. Teoreettisen viitekehyksen perusteella laadittua mallia on täydennetty käytännön toiminnasta saaduilla kokemuksilla sekä oppilaiden ja opettajien palautteella siitä, mikä on hyvää maatalousaiheista ympäristökasvatusta. Lähtökohtana käsittekartan laatimisessa on ollut Kaivolain laatima kokonaisvaltaisen ympäristökasvatuksen malli (Kaivola 2000), jota olen soveltanut ja muokannut maatalouden kontekstiin sopivaksi.

Toimintatutkimuksen luotettavuutta tulisi koetella erityisesti kohdeyhteisöön tai toimintaan päin, jolloin koettimena on toiminnan kehittäminen (Eskola & Suoranta 1998). Ennen tämän tutkimuksen toteuttamista Elonkierrossa ei ollut varsinaista ympäristökasvatuksellista toimintaa; kouluryhmät tutustuivat puistoon perinteisten opastuskierrosten muodossa. Toiminta on kehittynyt tutkimuksen aikana, ja oppilailta ja opettajilta saadun palautteen mukaan kohdeyhteisön toiveiden ja tarpeiden mukaisesti. Maatalousaiheisen ympäristökasvatuksen kehittämisen kannalta pidän tutkimuksen merkittävimpana ansiona kuitenkin sitä, että tutkimuksen myötä on alettu kehittää maatalousaiheista kansallista ympäristökasvatusverkostoa.

Maatalousaiheisen ympäristökasvatuksen yhtenä tärkeänä päämääränä on myönteisen asenteen edistäminen suomalaista maaseutua ja maataloutta kohtaa, sillä ilman tulevaisuuden maaseudun toimijoita maaseutu ei voi säilyä elinvoimaisena. Kestäväen maatalouden kannalta on tärkeää, että nämä tulevaisuuden toimijat oppivat pienestä pitäen arvostamaan luontoa ja pyrkivät omassa elämässään kohti kestävämpää elämäntapaa. Tässä muokkaus- ja asennekasvatustyössä on maatalousaiheisella ympäristökasvatuksella, jossa huomioidaan myös eettinen kasvatus, keskeinen asema.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Kaivola, T. 2000. GLOBE-ohjelma ympäristökasvatuksen innovaationa Suomessa. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 218. Helsinki: Hakapaino.